

Läroarutbildningen
Uppsats 15 hp
SSV71L (Svenska 91-120hp), Svenska IV, moment 3
Vårterminen 2009

Nya tankesätt och värderingar utmanar de traditionella

*En undersökning av hur relationen mellan manliga och kvinnliga karaktärer framställs i romanen **Vägen till Jerusalem***

Handledare
Sigurd Rothstein

Författare
Oskar Nilsson

Nya tankesätt och värderingar utmanar de traditionella

*En undersökning av hur relationen mellan manliga och kvinnliga karaktärer framställs i romanen **Vägen till Jerusalem***

Abstract

Syftet med uppsatsen är dels att studera hur relationerna mellan karaktärerna Sigrid och Magnus samt mellan Arn och Cecilia framställs och dels att analysera vilka egenskaper och tankar var och en av karaktärerna ger uttryck för, i romanen *Vägen till Jerusalem*. Undersökningen har en kvalitativ prägel och den har genomförts genom en närläsning av olika sekvenser där ovanstående karaktärer figurerar. Tidigare forskning som både behandlar romansviten om Arn och den historiska fiktionen i allmänhet ligger även till grund för undersökningens resonemang. Ett annat syfte är att utifrån undersökningens resultat resonera kring vilka tänkbara för- och nackdelar som finns med att läsa romanen tillsammans med eleverna i en skolklass, på antingen högstadiet eller gymnasiet.

Undersökningen visar att Sigrid i flera avseenden gestaltas som en kvinnlig pionjär och att hon dessutom besitter förmågan att kunna påverka sin make Magnus beslut, i den riktning hon själv önskar. Emellertid realiserar hon ofta sina nydanande idéer på så vis att hon genom övertalning av maken får honom att representera besluten som tas. Magnus uttrycker en viss glädje över sin hustrus företagsamhet men den resulterar även i att hans maktställning som husbonde undermineras, vilket grämer honom. Arn övertar sin mor Sigrids roll som en slags banbrytare för nya värderingar som är oförenliga med den skildrade tidens synsätt, vad beträffar både såväl synen på kärlek som på människovärdet.

Ämnesord: *Vägen till Jerusalem*, Jan Guillou, den historiska romanen, fiktion, icke-fiktion, berättare, inre synvinkel, kvinnlig pionjär, manlig pionjär, nya värderingar, undervisning, gemensam läsning.

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och problemprecisering.....	4
1.3 Disposition.....	5
1.4 Handlingsreferat av <i>Vägen till Jerusalem</i>	5
2. Forskningsbakgrund	6
2.1 Den historiska romanen och den historiska populärromanen.....	6
2.2 Den historiska fiktionen i undervisningen	9
2.3 Renanders litterära grepp.....	10
2.3.1 Synvinkel	11
2.3.2 Berättaren	12
2.4 Författarporträtt.....	13
3. Material och genomförande	14
4. Analys och diskussion	15
4.1 Personkaraktistik av Sigrid.....	16
4.2 Personkaraktistik av Magnus	18
4.3 Relationen Sigrid – Magnus	20
4.4 Personkaraktistik av Arn.....	21
4.5 Personkaraktistik av Cecilia	23
4.6 Relationen Arn - Cecilia	24
5. Sammanfattande slutsatser av undersökningen	26
5.1 Litteraturdidaktisk reflektion	27
Källförteckning	30

1. Inledning

För flera år sedan läste jag Jan Guillous romansvit om tempelriddaren Arn Magnusson. Jag minns att jag helt uppslukad av handlingen som utspelar sig i en tidigmedeltida 1100-talsmiljö. Romansviten om tempelriddaren Arn är otvivelaktigt en enormt populär läsarframgång med 2,5 miljoner sålda böcker (januari 2004).¹ Utifrån romanerna är dessutom två spelfilmer producerade, *Arn - Tempelriddaren* (2007) och *Arn - Riket vid vägens slut* (2008). Bägge filmerna har uppnått oerhörda tittarframgångar på de svenska biograferna, i synnerhet den första filmen.² Således är Arn-konceptet ännu aktuellt även om det i nuläget är elva år sedan Guillou gav ut den första boken i romansviten *Vägen till Jerusalem* (1998). När jag för ett tag sedan läste romanen på nytt gav detta upphov till nya tankar hos mig kring möjligheten att läsa romanen tillsammans med en skolklass i syfte att både väcka och utveckla elevernas intresse för läsning. Under läsningen upptäckte jag flera intressanta tankegångar och föreställningar som huvudkaraktärerna gav uttryck för. Enligt min mening kan en närmare undersökning av dessa karaktärer således bidra till att utveckla elevernas intresse både för den historiska romanen i synnerhet och, i förlängningen, för skönlitteratur i allmänhet. Dessa tankar har troligtvis sitt upphov i dels den kurslitteratur som jag har läst inom svenskämnet och dels från de skönlitterära diskussioner som vi har fört på lärarutbildningen.

1.1 Bakgrund

Utifrån mina egna intressen både för skönlitteratur och för svensk medeltidshistoria var det inte ett särskilt svårt beslut att behandla *Vägen till Jerusalem* i uppsatsen. Enligt min mening är den tidiga medeltiden i svensk historia en intressant period eftersom det inte är helt oproblematiskt att exempelvis fastställa vad som dels bör betraktas som historisk korrekt fakta och vad som dels bör betraktas som sägner eller myter. Emellertid betecknas det som en period då en kungs rike inte i första hand omfattade ett geografiskt givet område, utan ett rike hade snarare innebörden av ett välde som syftade på de maktbefogenheter en kung förfogade över. Ett rike definierades således inte som ett territorium som var underordnat en politisk styrelseform. Ordet stat förekom följaktligen heller inte under medeltiden då termen istället tillkom och utvecklades under både renässansen och upplysningen, som en beteckning på ett

---

¹ Karlsson, Ulvros & Zander, *Historieforskning på nya vägar* s. 135. Författaren till texten C. Renander har hämtat uppgiften om antalet sålda exemplar från ett E-postmeddelande från en sekreterare på *Piratförlaget*.

² <http://www.popularhistoria.se/o.o.i.s?id=45&vid=1139>

geografiskt område underställd en gemensam politisk ledning.³ Enligt historikern Thomas Lindqvist utmärks det statslösa medeltida samhället av en relativt outvecklad formell maktstruktur utan reguljära kontakter mellan olika maktorgan, som exempelvis kungen och kyrkan.⁴

Den ovisshet som delvis ligger till grund för historikers kunskaper om 1100-talet var således en betydande drivkraft bakom valet av romanen som uppsatsens undersökningsobjekt. I detta avseende spelade även mitt intresse för att undersöka de tankar och föreställningar som vissa av huvudkaraktärerna gestaltar och för hur relationen mellan dessa karaktärer framställs, en betydande roll. Avsikten är dessutom att avslutningsvis belysa undersökningen genom en litteraturdidaktisk diskussion utifrån den historiska romanens funktion i skolans undervisning. Enligt min mening bör *Vägen till Jerusalem* kunna uppfylla någon form av litteraturdidaktisk potential eftersom romanen såväl skildrar fiktiva som icke-fiktiva karaktärer. Genom denna sammanvävning manifesterar författaren Guillou alltså både en förfluten plats och tid vilket exempelvis kan skapa såväl inlevelse som förståelse hos elever för hur livsvillkoren var beskaffade under 1100-talet.

1.2 Syfte och problempreciseringar

Undersökningens syfte är dels att studera hur relationen mellan karaktärerna Sigrid och Magnus samt mellan Arn och Cecilia framställs och dels att analysera vilka egenskaper och tankar var och en av karaktärerna uttrycker, i romanen *Vägen till Jerusalem*. Ett annat syfte är att både belysa och resonera kring undersökningen utifrån den historiska fiktionens betydelse inom svenskundervisningen.

Utifrån syftet formuleras följande tre problempreciseringar:

- Vilka föreställningar och egenskaper ger karaktärerna Arn, Cecilia, Sigrid och Magnus i romanen *Vägen till Jerusalem* uttryck för?
- På vilket sätt framställer berättaren relationen mellan karaktärerna Sigrid och Magnus respektive Arn och Cecilia?

---

³ Lindqvist, Thomas, *Plundring, skatter och det feodala samhällets framväxt – organisatoriska tendenser i Sverige under övergången från vikingatid till tidig medeltid*, s. 4

⁴ *Ibid.* s. 6-7

- På vilka sätt kan romanen få en plats inom svenskämnetns undervisning dels utifrån olika forskares syn på den historiska fiktionens betydelse och dels utifrån ovanstående undersökning?

1.3 Disposition

Innan forskningsbakgrunden presenteras ett handlingsreferat av romanen *Vägen till Jerusalem* som ligger till grund för undersökningen. I forskningsbakgrunden diskuteras olika forskares teorier om både den historiska romanen och den historiska populärromanen i relation till romanen. Därefter förs ett resonemang kring olika forskares syn på den historiska fiktionens betydelse inom undervisningen beträffande såväl film som skönlitteratur. Forskningsbakgrunden avslutas dels med en beskrivning av de litterära grepp som licentiandforskaren Carina Renander har använt sig av i sin närläsning av romanerna om Arn och dels med ett författarporträtt om Jan Guillou.

I metodbeskrivningen diskuteras på vilket sätt undersökningen har genomförts samt vilken metod som ligger till grund för denna. Här presenteras dessutom motiven bakom val av både metod och sekundärlitteratur. I den efterföljande diskussions- och analysdelen besvaras undersökningens problemställningar och uppsatsen avslutas därefter med en sammanfattning av undersökningens resultat.

1.4 Handlingsreferat av *Vägen till Jerusalem*

Arn Magnusson föds år 1150 på Arnäs gård som är beläget i Västra Götaland vid Vänerns strand. På denna gård lever Arn tillsammans med sin mor och far och den äldre brodern Eskil. När Arn är fem år gammal inträffar en olycka på gården, som radikalt förändrar hela hans tillvaro. Efter att han faller nerför gårdens högsta torn landar Arn livlös på marken. Båda föräldrarna Sigrid och Magnus ber till Gud om att han ska återfå medvetandet, vilket också sker efter en stund. I moderns bön har hon dock redan lovat att Arn ska utföra ”Guds heliga arbete bland människorna på jorden” om han överlever⁵. En kort tid därpå blir Sigrid svårt sjuk vilket hon uppfattar som Guds straff eftersom de ännu inte har infriat löftet. Detta resulterar i att hon tar med sig Arn till Varnhems kloster, där han upptas som oblat av munkarna. Sigrid som tidigare har donerat klostret till cisterciensermunkarna vägrar dock att ta emot den behandling av munkarna som behövs för att hon ska kunna överleva sin sjukdom. Således

---

⁵ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 77.

väljer hon istället att dö eftersom hon är övertygad om att detta är Herrens vilja. Arn blir därefter uppfostrad och undervisad av munkarna i såväl andlig och världslig bildning som att kunna hantera både svärd och båge. Efterhand upptäcker munkarna att pojken är väldigt skarpsinnig och att han dessutom är en oöverträffat duktig bågskytt. Efter några år beslutar sig klostrets prior Fader Henri för att skicka ut den sjuttonårige Arn i världen utanför klostermurarna. Han anser att detta är nödvändigt eftersom munkarna ännu är osäkra på vilken livsuppgift Arn är ämnad att utföra.

Väl utanför klostermurarna blir Arn, som endast är bekant med klosterlivet, indragen i olika konflikter där han bland annat tvingas döda två män i självförsvar efter att ha blivit anklagad för brudrov. Efter att ha återförenats med familjen på Arnäs förälskar sig senare Arn och den fagra Cecilia Algotsdotter i varandra. En intensiv kärlek uppstår mellan dem och inom sinom tid blir hon även gravid. Situation förvärras emellertid när det uppdagas att Arn tidigare har haft samlag med Cecilias syster Katarina. Enligt kyrkans synsätt är detta en svår synd och både Arn och Cecilia döms följaktligen till tjugo års botgöring. Han ska avtjäna denna tid som tempelridhare i det heliga landet medan Cecilia tvingas verkställa botgöringen i klostret Gudhem.

2. Forskningsbakgrund

Inledningsvis redogörs här för olika relevanta teorier kring både den historiska romanen och den historiska populärromanen, vilka kopplas till romanen *Vägen till Jerusalem* som undersökningen baseras på. Med utgångspunkt i dessa teorier diskuteras även vilka möjligheter en författare till en historisk roman har att gestalta fiktiva händelser utifrån en historisk kontext. Detta resonemang kompletteras även med Guillous egen åsikt i författarpresentationen, som i sin tur avslutar forskningsbakgrunden. Här görs även en kortfattad presentation av Carina Renanders licentiatavhandling om Arn-serien, främst utifrån vilka litterära grepp som hon baserar sin undersökning på. En viss orientering redovisas även kring vilken didaktisk betydelse den historiska fiktionen har i undervisningen.

2.1 Den historiska romanen och den historiska populärromanen

Litteraturocenten Anders Öhman menar att den historiska romanen inte är särskilt högt ansedd av dagens litteraturkritiker. Han påpekar exempelvis att olika recensenter uppfattade

att romanen *Vägen till Jerusalem* representerade ”en unken och dammig genre” efter att den var nyutkommen.⁶ Utifrån två olika teorier gör emellertid Öhman en viss avgränsning mellan den historiska romanen och den historiska populärromanen. Den ungerske marxisten Georg Lukács gav år 1937 uttryck för en omtalad teori om den historiska romanen. Han menar nämligen att en historisk roman bör utgå från en uppfattning som förutsätter att vår samtid endast kan förstås utifrån vad som har skett i det förflutna. En roman som exempelvis Umberto Ecos *Rosens namn* (1980), som utspelar sig under medeltiden men som främst är inriktad på att både behandla moraliska problem och andra etiska värden anses enligt Luckas, inte tillhöra denna kategori. Hans teori om den historiska romanen kräver följaktligen att författaren framställer historien som en lagbunden utvecklingsprocess som förklarar nutidens händelser. Utifrån sin marxistiska historiesyn menar han vidare att den historiska romanen bör manifesteras en objektivitet som belyses genom historisk korrekt fakta, vilket i sin tur kräver en känsla av realism i romanen.⁷

Öhman redogör även för litteraturvetaren Peter Brooks resonemang kring den historiska romanen som genre. Enligt honom har en människa som söker svar i det förflutna på vem denna är redan en vag föreställning om varifrån han eller hon har sitt ursprung. Vetskapen om detta styr urvalet av det vi uppfattar som betydelsefullt i historien, vilket gör att sökandet inte sker planlöst. Utifrån Brooks resonemang är det heller inte helt oproblemiskt att framställa historien både sannfärdigt och objektivt eftersom detta förutsätter att författaren gör en korrekt tolkning av samtiden. Eftersom marxister som exempelvis Lukács uppfattar sig ha en korrekt tolkning av samtiden menar Öhman att dessa tenderar ”[...]att ensidigt slå vakt om den enda möjliga förhistorien.”. Denna vetskap möjliggör dessutom förutsägelser om framtida händelser, enligt honom. Framtiden kommer följaktligen att gestalta sig utifrån en uppgjord plan baserat på hur historien tidigare har sett ut.⁸ Historieforskaren Eva Queckfeldt menar emellertid att det knappast är möjligt vare sig för läsaren av en historisk roman eller för själva historikern, att nå fram till objektiv sanning om ”hur det egentligen var”. Både en romanförfattare och en historiker kan däremot presentera och tolka händelser som ägt rum i kronologisk följd på olika sätt, genom att de kan lägga olika stor vikt vid olika faktorer.⁹ Resonemanget tycks därmed överensstämja med Brooks på så vis att romanförfattaren alltid

---

⁶ Öhman, *Populärlitteraturen – de populära genrernas estetik och historia* s. 111

⁷ Öhman, *Populärlitteraturen – de populära genrernas estetik och historia*. s. 115

⁸ Ibid. s 115-116

⁹ Karlsson & Zander, *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*.

kan styra urvalet utifrån vad han eller hon uppfattar vara av betydande vikt för syftet med sin skönlitterära roman.

En annan föreställning om den historiska romanen betraktar intrigen som ett sätt att både förmedla och diskutera olika moraliska problem. Öhman försöker skilja båda dessa typer av romaner åt genom följande resonemang: ”Ställer man frågan varifrån vi har kommit kan man bara inkludera romaner som man menar gestaltar objektiva historiska processer.// Ställer man däremot frågan vilka vi är blir fältet för den historiska romanen mindre förutsägbart.”¹⁰ Utifrån denna tankegång kan således den sistnämnde romantypen nyttjas för en mängd olika syften. Ett sådant syfte kan exempelvis vara att gestalta vad som hade skett om historien vid ett visst skeende hade tagit en annan riktning, vilket åtminstone förutsätter en viss kännedom om både historiska förhållanden och detaljer hos författaren. Öhman väljer här att beteckna dessa drag som karakteristiska för den historiska populärromanen, utan att förklara det mer ingående. Definitionen av den historiska populärromanen baseras dock i huvudsak på att en god historisk roman istället bör förmedla både en objektiv historisk skildring, i enlighet med Lukács teori. Utifrån Öhmans resonemang uppstår således den historiska populärromanen som genre genom att den inte uppfyller de krav som ställs på en lagbundet objektiv historieskildring.¹¹

Med ovanstående resonemang i åtanke är det enligt min mening, inte helt oproblematiskt att bedöma om *Vägen till Jerusalem* är en historisk roman eller en historisk populärroman. Problemet består i att bedöma om romanen bör betraktas som både en lagbundet och objektiv historieskildring utifrån Lukács förklaringsmodell eller om romanen istället uppfyller syftet att skildra historien utifrån vad som skett om den hade tagit en annan riktning. Troligtvis har inte författaren funnit några otvetydiga belegg för att karaktären Arn verkligen har existerat under den skildrade perioden, men Guillou har emellertid lyckats införliva gestalten i en medeltida kontext. Det bristande källäget kan följaktligen ha öppnat oförutsedda möjligheter att utforma både karaktärer och händelser som inte inbegrips inom ramen för det historiskt vetbara. Romanens består alltså av såväl fiktiva som icke-fiktiva beståndsdelar, där exempelvis karaktärer som har existerat men som ändå figurerar i påhittade situationer förekommer. Karaktärer som troligen inte har existerat uppträder dessutom i flera fiktiva sekvenser.

---

¹⁰ Öhman, *Populärlitteraturen – de populära genrens estetik och historia*. s 117.

¹¹ *Ibid.* s. 117-118

Romanens berättare kan i bägge avseenden oinskränkt redogöra både för de icke-fiktiva och de fiktiva karaktärernas tankar och känslor.

Historikern Peter Englund resonerar i sin recension av romanen om detta på följande sätt: ”Historikerns domän är det vetbara. Han eller hon måste alltid göra halt när källornas luckor växer till hål. Detta är dock ögonblicket som romanförfattaren väntar på. För det är dennes rättighet - jag höll på att skriva plikt - att fabulera, att sträcka sig in i, in genom, in över dessa vita fläckar och svarta hål.”¹² Enligt min mening med avstamp i Englunds resonemang bör romanen alltså betraktas som en blandning av både historia och fiktion. Guillou manifesterar på så vis ett historiskt händelseförlopp genom att fylla i källluckorna med händelser som kunna ha ägt rum eftersom inget källmaterial kan bevisa motsatsen.

2.2 Den historiska fiktionen i undervisningen

Queckfeldt resonerar även till viss del kring den historiska romanens användbarhet, främst i undervisningssammanhang. Hon påpekar att denna romantyp kan vara ett ovärderligt hjälpmedel för att få reda på hur livsvillkoren var, vilka människor som var inblandade samt vilken ordning händelserna ägde rum i under en viss period. Däremot bör romanens läsare ständigt vara medvetna om att det rör sig om fiktion.¹³ Avslutningsvis framhäver hon även betydelsen av att en historisk roman gestaltar en förfluten tid, som har varit lika levande som våra nuvarande liv. Hon tycks emellertid främst vilja betrakta användandet av denna roman i undervisningen som ett verktyg att väcka både elevernas nyfikenhet och intresse.¹⁴

Betydelsen av att elever utvecklar en förståelse för hur livsvillkoren såg ut, resonerar även licentianden Wirgina Bogatic om. Hon diskuterar dock detta utifrån den historiska spelfilmens betydelse i undervisningen som kan öppna upp möjligheterna att uppleva en förfluten plats och tid där karaktärerna gestaltar annorlunda föreställningar och idéer än vad för eleverna är vana vid.¹⁵ I detta avseende baserar hon dessutom sitt påstående på läroplanens formulering: ”Skolan skall främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse”.¹⁶ Ulf Zander diskuterar också den historiska spelfilmens användbarhet och han betonar att denna filmtyp

---

¹² <http://www.peterenglund.com/textarkiv/guillou.htm>. Recension av romanen av historikern Peter Englund.

¹³ Karlsson & Zander, *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*. s 77

¹⁴ *Ibid.* s. 85

¹⁵ Berggren & Karlsson (red.), *Forskningsperspektiv på bruk och förmedling av historia*, s. 27

¹⁶ *Ibid.* s. 27. Bogatic har hämtat formuleringen från *Lpo 94 - Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, s. 3. Formuleringen finns även inskriven i *Lpf 94 – Läroplan för de frivilliga skolformerna*.

strävar efter att förmedla dramatik och skapa möjligheter att identifiera sig med rollkaraktärerna.¹⁷ Detta är betydelsefulla resonemang att ha i åtanke eftersom romanen *Vägen till Jerusalem* som ligger till grund för undersökningen också är filmatiserad.¹⁸ Forskaren Carina Renander resonerar delvis kring vad som kan väcka elevernas läsintresse då hon har lagt märke till att eleverna i skolan ofta uttrycker en nyfikenhet kring vad som baseras på vetenskap respektive fiktion, i romansviten om Arn. Hon baserar främst påståendet på att föreställningen om att huvudkaraktären Arn de facto har existerat är utbrett bland många människor i Sverige.¹⁹

Metodiklektorn Åke Hellstrand menar visserligen att den historiska fiktionslitteraturen kan uppfylla en viss undervisningspotential men att en sådan roman inte endast är förbehållen svenskämnet utan att den bör ingå i ett större temaprojekt. Han menar således att lärarens genomgångar i detta avseende bör utgöra ett centralt inslag i syfte att utröna elevernas förkunskaper och attityder till den period som ska studeras. Enligt honom bör dessa genomgångar vara strukturerade och, åtminstone inledningsvis, vara återhållsamma beträffande faktastoffet som presenteras för eleverna.²⁰ Därutöver menar han att den historiska fiktionslitteraturen är en av de genrer som uppskattas mest av eleverna och i detta avseende kan följaktligen deras läsförmåga och inställning till läsning förbättras. Hellstrand representerar således uppfattningen att elever i dagens skola uppvisar en negativ inställning till läsning och att de dessutom inte tillgodosgör sig texternas innehåll på ett tillfredsställande sätt. I detta avseende uppfyller den historiska romanen en betydande funktion eftersom den kan stimulera elevernas intresse för läsning.²¹

2.3 Renanders litterära grepp

Renander diskuterar i sin licentiatavhandling *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, på vilket sätt Guillou gestaltar romanpersonernas känslor och tankar i romantrilogin om tempelriddaren Arn. Ett av syftena med studien är att belysa hur författaren försöker aktivera läsarens tankar kring sambanden mellan

---

¹⁷ Karlsson & Zander, *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*, 132

¹⁸ Se inledning s. 3. Filmen *Arn – Tempelriddaren* producerades år 2007.

¹⁹ Karlsson, Ulvros & Zander, *Historieforskning på nya vägar* s. 142-143

²⁰ Hellstrand, *Den historiska berättelsen i undervisningen del 2*, s. 7

²¹ *Ibid.* s. 8

dåtid, nutid och framtid.²² Ett annat syfte är att diskutera i vilken utsträckning författaren är påverkad av samtidens värderingar och föreställningar. Utifrån sin studie av romansviten om Arn menar hon att romanerna på olika sätt behandlar fyra genomgående teman, vilka hon betecknar som *Kvinnligt & manligt*, *Det heliga kriget*, *Det mångkulturella samhället* och *Lag och rätt*. För att både kunna definiera och undersöka en texts teman krävs att en uträkning görs av vilka tankeprocesser som oftast upprepas för läsaren. Emellertid förklarar Renander inte hur pass grundlig en sådan beräkning bör vara i syfte att uppnå detta, men hon poängterar att en närläsning av texten är nödvändig.²³ Eftersom närläsningens metod baseras på tanken att ett möte uppstår mellan läsaren och texten där läsaren tolkar texten utifrån sin erfarenhet och föreställningsvärld, är det enligt min mening problematiskt att genomföra en allmängiltig beräkning av en texts teman.²⁴ Utifrån detta resonemang blir således uträkningen synnerligen personlig genom att den knappast kan göra anspråk på att företräda alla de som har läst romanen.

Nedan följer både en beskrivning och en diskussion kring två litterära grepp som Renander använder sig av i sin analys vilka till viss del nyttjas för att uppnå syftet med min undersökning.

2.3.1 Fokalisering

I en skönlitterär roman kan läsarens upplevelse av både närhet till och identifikation med en specifik romankaraktär, skapas genom en form av *inre synvinkel*. Renander betraktar således detta som ett effektivt litterärt grepp i syfte att skapa en inlevelse hos läsaren kring olika karaktärers föreställningsvärld. Resultatet blir följaktligen att läsaren ges möjlighet att ta del av en karaktärs inre känslor och psykologiska belägenhet med hjälp av en inre synvinkel. I en roman kan visserligen en inre synvinkel placeras hos flera olika karaktärer under olika skeden av intrigen, men den kan även placeras hos endast huvudkaraktären. Om den inre synvinkeln skiftar mellan olika karaktärers medvetande kan läsaren uppleva närhet till exempelvis två

---

²² Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 13

²³ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 37.

²⁴ Berseth Nilsen m.fl., *Att möta texten – Litteraturteori och textanalys ur fyra perspektiv*, s. 22-23

olika parter i en konflikt, vilket medför att läsaren kan ta del av dessa personers olika syn på varandra.²⁵

Litteraturforskaren Anne Heith menar att en *allvetande berättare* ofta till exempel har kännedom om vad som tidigare har skett i, vad som kommer att ske samt vad karaktärerna känner i världen som romanen skildrar.²⁶ Renander menar att bruket av en sådan berättarinstans som både kommenterar romanpersonerna och miljön som handlingen äger rum i medför en yttre synvinkel. Denna synvinkel kan skapas genom att en dialog återges mellan olika karaktärer i texten, vilket bidrar till att läsaren utifrån personernas tal och diskussioner får en inblick i karaktärernas föreställningsvärld. Enligt hennes resonemang bidrar dialogskildringen till att läsaren skapar en viss distans till texten. Emellertid menar hon vidare att bruket av både en inre och en yttre synvinkel inte nödvändigtvis utesluter varandra, utan att de däremot i vissa lägen kan komplettera varandra. Detta grepp betecknar hon som en ”fri indirekt diskurs”, vilket exempelvis sker när en karaktärs inre känslor och tankar skildras med en inre synvinkel i samverkan med att den allvetande berättaren kommenterar denna romanperson. Således medför detta att en romanperson kan skildras både med en viss närhet och med en viss distans, genom detta litterära grepp.²⁷

Enligt min mening kan emellertid begreppet *fokalisering* som narratologerna använder sig av, vara ett mer relevant istället för beteckningen inre synvinkel. Problemet består således i att Renanders användande av begreppet inre synvinkel tycks referera endast till synen, och uppenbarligen gestaltas även andra sinneförnimmelser inom skönlitteraturen. Litteraturforskaren Heith resonerar bland annat kring begreppet fokalisering och hon menar exempelvis att sinneförnimmelser kan baseras på en karaktärs hörselintryck, vilket medför en *auditiv fokalisering*.²⁸

2.3.2 Berättaren

Renander menar att berättarens roll i den historiska romanen dels är att uttrycka sig kring den kontext där handlingen utspelar sig, men även dels att kommentera de skildrade personernas

---

²⁵ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 40

²⁶ Heith, *Texter – medier – kontexter*, s. 190

²⁷ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 40-41

²⁸ Heith, *Texter – medier - kontexter* s. 192. Heith baserar sitt resonemang på litteraturvetaren Gerard Genettes studier om berättarteknik.

belägenhet. Det är dock ovanligt att berättaren explicit belyser och jämför förhållandet mellan romanens historiska kontext med den tid som läsaren befinner sig i. Däremot är detta snarare en metod som ofta används i historieläroböcker i syfte att lyfta fram kopplingar mellan dåtiden och läsarens nutid, enligt Renander.²⁹ Enligt min mening är emellertid inte kopplingen mellan historieläroboken och den historiska romanen helt relevant eftersom det är två olika typer av framställningar som ofta inte uppfyller samma syften. Renander påpekar dock att ett av syftena med berättarens kommentarer i skönlitterära romaner är att de bör interfolieras med skildringen av romanpersonernas föreställningsvärld vilket exempelvis sker i Guillous *Vägen till Jerusalem*.³⁰

2.4 Författarporträtt

I samband med den omtalade IB-affären dömdes journalisten och författaren Jan Guillou (född 1944) till tio månaders fängelse för spioneri, efter att ha medverkat i avslöjandet av en hemlig svensk underrättelseorganisation. Avslöjandet ägde rum år 1973 och det publicerades genom olika artiklar i tidskriften *Folket i bild/Kulturfront*. Inom journalistyrket har Guillou även medverkat både som debattör och som programledare i olika samhällskritiska TV-program. Dessutom har han författat olika reportage- och faktaböcker, men en av sina största framgångar nådde Guillou med romansviten om den svenska underrättelseagenten Carl Hamilton, som filmatiserats i olika film- och TV-projekt. Andra romaner av Guillou som har nått enorma läsarf framgångar och som även har filmatiserats, är exempelvis den självbiografiska romanen *Ondskan* (1981) samt romanerna om Arn Magnusson i trilogin om korstågstiden. Denna romansvit inleddes med *Vägen till Jerusalem* (1998) och avslutades med *Tempelriddaren* (1999) och *Riket vid vägens slut* (2000). Han har dock även gett ut den fristående fortsättningen *Arvet efter Arn* (2001), på trilogin.³¹

Journalisten Cecilia Naclér menar i sitt författarporträtt av Guillou, att hans romaner oftast baseras på ett aktuellt samhälleligt moralproblem. Således betraktar han det som sin främsta uppgift att behandla sådana problem i textform. Ett av uppslaget till korstågsromanerna byggde till stor del på att Guillou tyckte sig uppfatta att nyhetskanalen CNN i sina

---

²⁹ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik* s. 42

³⁰ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik* s. 43

³¹ <http://www.ne.se/1%C3%A5ng/janguillou>. Text om Guillou som är refererad från Nationalencyklopedins hemsida på Internet. Sökord: "Guillou, Jan"

nyhetsreportage framställde muslimer som enbart onda.³² Guillou menar vidare att det som avgör ifall en bok blir en skönlitterär roman eller ett journalistiskt reportage, främst är avhängigt det fiktiva berättandets potential.³³ Han baserar sitt påstående på följande resonemang: ”Romanen är ett utmärkt instrument när man bara kan gissa sig till hur något låg till. När fakta finns tillgängliga har fiktionen ingen funktion.”³⁴

3. Metod och genomförande

Detta avsnitt inleds med en motivering till det valda källmaterialet. Därefter följer en beskrivning av den för datainsamlingen valda metoden, vilket efterföljes av en redogörelse av undersökningens genomförande.

Primärkällan som ligger till grund för undersökningen är romanen *Vägen till Jerusalem*. Undersökningens idé, närmare bestämt att dels karakterisera vilka föreställningar och egenskaper fyra olika karaktärer ger uttryck för och att dels undersöka deras inbördes relation i romanen, gör denna lämplig att använda som främsta insamlingsmodell för data. Följaktligen får romanen en betydande roll som undersökningens faktiska undersökningsföremål eftersom romanen utgör en grundval i syfte att kunna besvara problemställningarna.³⁵ För att kunna genomföra analysen av romanen krävs det att texten i sig öppnas upp och blir föremål för tolkning vilket i denna undersökning görs genom en närläsningmetod. Metoden utövas i enlighet med nykritikens strävan att både noggrant läsa och undersöka betydelsen ur en text. Utgångspunkten inom nykritiken är främst att ett förhållande skapas mellan text och läsare. Detta kan nyttjas för att belysa både berättarhållning och synvinkel i en text för vilket nykritiken dessutom har utvecklat en viss begreppsapparat. En betydande utgångspunkt inom nykritiken är följaktligen att alla texter strävar efter att förmedla ett budskap till läsaren.

Tyngdpunkten för undersökningen är analys- och diskussionsdelen där både citat hämtade från romanen och Renanders slutsatser från sin närläsningstudie, vävs samman för att belysa mina tolkningar och slutsatser. Även om syftet med Renanders undersökning på många sätt skiljer sig från denna är både hennes diskussioner och iakttagelser beträffande de teman som

---

³² Naclér. *Guillou*. (Författarporträtt). s. 32. I: Språktidningen, nr. 1, 2009

³³ *Ibid.* s. 34

³⁴ *Ibid.* s. 34. Citat från Naclérs text som i sin tur har citerat Guillou.

³⁵ Denscombe, *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, s. 187-188. Resonemanget baseras på Denscombes påstående att ett skriftligt källmaterial kan fungera som en datakälla i sig.

förekommer i romanerna om Arn värda att studera närmare. Renanders undersökning är i synnerhet bredare genom att hon granskar samtliga romaner i Arn-trilogin till skillnad från denna undersökning som endast avser att studera första delen i serien. Utifrån Denscombes resonemang, kan det i viss mån betraktas som en nackdel att Renanders ändamål med sin studie inte helt stämmer överens med mina specifika problemställningar.³⁶ Enligt min mening utgör emellertid vissa av hennes resonemang ett gott komplement till mina slutsatser. Det är i huvudsak textavsnittet *kvinnligt/manligt* som jag både har studerat närmare och använt mig av i licentiatavhandlingen.

Eftersom undersökningens problemställningar utgår från en läsares uppfattning av romanen är det följaktligen naturligt att analysen främst utgörs av både mina egna resonemang och tolkningar.

4. Analys och diskussion

I undersökningen studeras vilken inverkan berättartekniken i *Vägen till Jerusalem* har på sättet som karaktärerna Sigrid, Magnus, Arn och Cecilia framställs för läsaren. Det är nämligen ett välkänt faktum att en berättarinstans närvarar i samtliga skriftliga framställningar, vilket exempelvis litteraturforskarna Holmberg och Olsson påpekar.³⁷ Med detta resonemang i åtanke har alltså romanen en berättare som på olika sätt återger händelseförloppet men som däremot inte närvarar som en av karaktärerna i den värld som handlingen representerar – alltså diegesen. Denna typ av berättare betecknas i allmänhet som heterodiegetisk.³⁸

Det är enligt min mening relevant att uppfatta berättaren i romanen som en instans som till exempel förmår att tränga in i, kommentera och återge olika karaktärens känslor och tankegångar. Utifrån litteraturforskaren Heiths resonemang karakteriseras således *Vägen till Jerusalem* av en allvetande berättare, som både är medveten om vad som tidigare har skett och vad som sker i fortsättning inom handlingen. Därutöver stämmer påståendet överens med att denna typ av berättare både vet vad karaktärerna känner och tänker i romanen.³⁹ Utifrån Renanders resonemang tycks den allvetande berättarens funktion följaktligen motsvara den

---

³⁶ Ibid. s. 201

³⁷ Holmberg och Olsson, s. 71 *Epikanalys – En introduktion*

³⁸ Heith, *Texter - medier – kontexter*, s. 188

³⁹ Ibid. s. 188

roll som hon menar att en berättare bör ha i en historisk roman. Berättaren uttrycker sig nämligen dels sig kring den kontext där handlingen i romanen äger rum, men den kommenterar även dels karaktärernas situation.⁴⁰ Emellertid ger aldrig Renander explicit uttryck för kravet att berättaren måste vara allvetande i en historisk roman även om detta tycks vara fallet i *Vägen till Jerusalem*.

4.1 Personkaraktäristik av Sigrid

I inledningen av romanen skildras den gravida kvinnan Sigrid under invigningen av domkyrkan i Skara. Redan i romanens inledande mening gestaltas vilken oerhörd tilltro hon har till den kristna tron: ”I nådens år 1150 då de ogudaktiga saracenerna, jordens avskum och antikrists förtrupper, tillfogat de våra många nederlag i det heliga landet, sänkte sig Helig Ande över fru Sigrid och gav henne en uppenbarelse som förändrade hennes liv.”⁴¹ Det är således uppenbarelsen från Helig Ande som ger upphov till föreställningen om henne som religiös. Sättet som meningen är formulerad på uttrycker även vilket synsätt berättaren representerar genom att saracenerna exempelvis skildras nedsättande men även genom att de som lidit nederlag i det heliga landet är ”de våra”. Enligt min mening består dock problemet i att avgöra ifall det verkligen är berättaren som gör ställningstagandet eller om berättaren gestaltar en allmänt vedertagen uppfattning bland det västgötska folket, under mitten av 1100-talet. Det är inte osannolikt att båda alternativ kan uppfattas som korrekta vilket medför att även Sigrid representerar uppfattningen att saracenerna är avskum. Första kapitlets nästa stycke inleds sedermera med att berättaren tycks förebåda om framtida händelser: ”Kanske kan man säga att denna uppenbarelse ledde till att hennes liv förkortades. Säkert är att hon aldrig mer blev densamma.”⁴² Detta styrker följaktligen antagandet att berättaren är allvetande eftersom en sådan äger en viss kännedom om framtida händelser.

Sigrid beskrivs som en praktisk lagd kvinna med goda insikter i det kyrkliga livets åtskilliga föreskrifter. Dessa kunskaper tycks hon dock inte ha förvärvat frivilligt vilket berättaren ger en tydlig föräning om: ”Den kunskapen hade hon förvisso inte skaffat sig av tro eller frivilja”.⁴³ Genom en tillbakablick upplyser berättaren läsaren om att Sigrids far tidigare skickade iväg henne till ett kloster efter att hon ertappats med att ha ägnat ett olämpligt stort intresse för en norrman av låg härkomst. Vid detta skede var Sigrid endast sexton år och hon

---

⁴⁰ Se sid. 12 i uppsatsens forskningsbakgrund

⁴¹ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 7

⁴² Ibid. s 7

⁴³ Ibid. s. 8

hade troligtvis inte frigetts från klostret om hon inte hade ärvt från en barnlös morbror. Berättaren upplyser på så vis läsaren om att frigivelsen främst hade sin upprinnelse i att Sigrid plötsligt blev ett gynnsamt parti att gifta bort vilket ger en god inblick i kring vilka föreställningar människor hade under denna tid. Detta tycks således ha varit anledningen till att hon lyckades undkomma ödet att tillbringa resten av sitt liv i kloster.

Renander resonerar kring denna tillbakablick och hon menar att Sigrids belägenhet exempelvis gestaltas genom att läsaren får uppfattningen att hon inte trivdes i klostret utifrån ett specifikt ordval i denna mening: ”Hon hade skickats på fem år till ett kloster i Norge och hade väl aldrig sluppit ut [...]”⁴⁴ Renander menar således att ordvalet att Sigrid har ”sluppit ut” från klostret antyder detta och att det dessutom påvisar att händelsen i sig framställs utifrån hennes synvinkel. Dessutom menar hon att denna tillbakablick skapar både en distans till och en inlevelse med Sigrid. En distans skapas på så vis att berättaren ger en samhällelig förklaring till hennes belägenhet genom att skildra varför hon giftes bort medan den även skapar en viss inlevelse med Sigrids känslor genom en antydning om att hon inte trivdes i klostermiljön.⁴⁵ Detta resonemang tycks överensstämma med Renanders diskussion om en ”fri indirekt diskurs”.⁴⁶

Andra egenskaper som utmärker Sigrid utöver sin djupt religiösa livsuppfattning, tycks vara hennes skarpsinnigt intellektuella begåvning som hon ofta omsätter genom att utmana sin tids föreställningar och värderingar. Ett belysande exempel på denna företeelse är när hon lyckas övertala maken Magnus att hon hellre vill bli behjälpt av trälkvinnan Sot än en kristen vit kvinna från Skara, vid förlossningen av Arn. Renander belyser även detta exempel och hon menar att Sigrid i detta avseende bryter mot sin egen tids rådande maktföreställningar. Dessutom menar hon att den gravida kvinnan uttrycker en kluvenhet inför sin egen religion genom att hon hellre förlitar sig på en trälkvinna som är hedning men som besitter erfarenhet av barnafödande istället för en vit kristen kvinna, som inte har någon erfarenhet av barnafödande. Enligt min mening är påståendet att trälkvinnan Sot är hedning i viss mån felaktigt eftersom Sigrid tidigare har låtit henne döpas: ”[...] hon hade inte tvingat någon annan av sina trälur än Sot att döpas, [...]”⁴⁷ Emellertid kan påståendet uppfattas som korrekt

---

⁴⁴ Guillou, *Vägen till Jerusalem*. s. 8

⁴⁵ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 52.

⁴⁶ Se s. 11 i uppsatsens forskningsbakgrund.

⁴⁷ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 25-26

eftersom Sot vid ett tillfälle genomför en okristen rituell handling för att underlätta Sigrids förlossning, då hon smörjer in sin nakna kropp med blod från ett får.⁴⁸

En sekvens tidigare i romanen som tydligt belyser Sigrids sätt att exempelvis utmana sin tids rådande föreställningar beträffande kvinnans position äger rum när hon som ensam kvinna närvarar på ett möte tillsammans med kung Sverker och hans närmaste män. Fader Henri som företräder kyrkans intressen deltar även under mötet, men han begriper inte det västgötska tungomålet särskilt väl utan behärskar istället latinet bäst. Under mötet avhandlar kungen flera ärenden av betydande vikt där även en viss hänsyn gentemot kyrkans åsikter måste visas. I detta avseende får Sigrid en betydelsefull roll genom att agera tolk, eftersom hon är den enda i salen utöver Fader Henri som behärskar latinet väl. Männerna som närvarar under mötet tycks vara oerhört besvärade av att en kvinna inte bara närvarar i salen utan Sigrid dessutom får ett oväntat betydelsefullt utrymme: ”En kvinna vid kungens råd bland många goda män, men så var det. Och det som hade hänt kunde inte göras ohänt.”⁴⁹

4.2 Personkaraktäristik av Magnus

Till skillnad från Sigrid, tycks Magnus föreställningsvärld inte alls vara lika präglad av den kristna tron. Detta manifesteras exempelvis genom att han inte drar samma slutsatser som sin hustru när hon insjuknar, efter att de ännu inte infriat löftet om att skänka bort sonen Arn till att utföra Guds arbete på jorden. Sigrid betraktar sjukdomen som ett Guds straff och menar därför att löftet måste infrias, men Magnus menar däremot att: ”[...]det ändå var ett löfte som kommit ur dem i en mycket svår stund och det borde väl ändå Gud förstå?”⁵⁰ Magnus tycks nämligen föredraga att Arn blir en mäktig krigare inom ätten istället för att bli biskop eller prior i ett kloster. Sigrid tycks dessutom vara väl medveten om att hennes man tänker på detta sätt: ”Män tänkte så. Det var ingen nyhet för Sigrid.”⁵¹ Dock tvingas Magnus slutligen att ge vika för Sigrids resonemang om att sjukdomen är Guds påminnelse om att löftet måste infrias. Således tycks ändå den kristna tron ha en viss betydelse även i Magnus föreställningsvärld, även om den tycks vara underordnad betydelsen av ättens styrka.

---

⁴⁸ Ibid. s. 32

⁴⁹ Guillou, *Vägen till Jerusalem*. s. 21

⁵⁰ Ibid. s. 83

⁵¹ Ibid. s. 82

Renander menar att Magnus föreställningar om makt främst grundas på tillhörigheten till en ätt. Makten baseras således främst på tillhörigheten till en kollektiv gemenskap, istället för på ett samhälle som byggs upp av individer. Magnus tycks reflektera över sin egen roll i samvaron med fysiskt starka män i en sekvens då han besöker sin bror Birger Brosa i Östra Götaland: ”Men han tyckte om att behandlas som en värdig man, trots att deras krets nu innehöll flera män som var stora kämpar med ärr från många strider[...]”.⁵² Således uttrycker Magnus en viss medvetenhet om att han i själva verket inte är likvärdig med dessa män som tycks ha utkämpat flera strider. Dock innebär det ett betydande anseende för Magnus att både betraktas och behandlas som en sådan man vilket dessutom värderas högre än att besitta en ansenlig rikedom: ”[...]eftersom den fetaste biskop kunde äga mycket silver i stor mängd utan för den sakens skull vara en stor man.”⁵³

Efter att Arn som sjuttonåring återvänder till Arnäs från vistelsen i Varnhems kloster uttrycker Magnus missnöje med att Arn inte uppfyller de föreställningar om manlighet, som omgivningen förväntar sig. Grämelsen består främst i att första sonen Eskil inte heller infriar dessa förväntningar, men Magnus är dock både medveten och övertygad om att denna son är bättre lämpad som en klok affärsman: ”Eskil skulle i allt sådant som betydde något bli en klok och rik herre på Arnäs, därom fanns inget tvivel.”⁵⁴ Utifrån berättarens inre synvinkel skildras således Magnus tankar om sina söners olika egenskaper. Arn tycks dock inte i något avseende uppfylla faderns manlighetskriterier vilka exempelvis är att dricka mycket öl och vara kvick i repliken.

Dessutom funderar Magnus över om Arn möjligtvis har blivit en ”manskvinna” efter sin klostervistelse: ”[...]att Arn blivit som en kvinna där bland munkarna, ty sådana historier berättade ju de klentrogna eller de ogudaktiga om vissa munkars onämnbara synder”.⁵⁵ På så vis påverkas Magnus av på vilket sätt omgivningen betraktar Arn men enligt hans synsätt har dessa ryktesspridare ändå inte en tillräckligt stark kristen tro. Enligt min mening gestaltas här en viss kluvenhet i Magnus föreställningsvärld eftersom han å ena sidan skäms över att sin andre son inte uppfyller 1100-talets manlighetsideal, men å andra sidan måste han ändå älska [...]”sina äkta söner, det var Guds ofrånkomliga vilja.”⁵⁶ Det är således inte helt

---

⁵² Ibid. s. 122

⁵³ Guillou, *Vägen till Jerusalem*. s. 122

⁵⁴ Ibid. s. 233

⁵⁵ Ibid. s. 235

⁵⁶ Ibid. s. 234

oproblematiskt för honom att förena sin kristna tro med de samhälleliga kraven på att uppfylla ett visst manlighetsideal. Slutligen får Magnus dessutom dåligt samvete för att han ger uttryck för dessa tankar: ”Han hade i sanning tänkt alltför illa om den Arn som var hans äkta son och som varit hans kära Sigrids ögonsten.”⁵⁷

4.3 Relationen Sigrid – Magnus

Sigrids tankar om sin make Magnus gestaltas på ett tydligt sätt för läsaren redan när de träffas vid första tillfället i romanen: ”Hon höll av honom för att han var en mild make och en omtänksam far, men ingen man att känna vördnad eller beundran för.”⁵⁸ Den utseendemässiga beskrivningen av Magnus utifrån Sigrids medvetande framställer honom även som en ”spenslig man och utan de utländska kläder som han nu bar skulle man nog kunna anse att han var vem som helst i hopen”.⁵⁹ Berättarrösten jämför dessutom Magnus med hans far som beskrivs som en kraftfull man, vilket ger bilden av att både vördnad och beundran är intimt förbundet med föreställningen av sådana män. Däremot tycks Magnus inte kunna infria detta kriterium utifrån Sigrids föreställningar vilket dock inte gör att hon tycker sämre om honom, eftersom hon värderar hans övriga egenskaper väldigt högt. Det är således inte helt oproblematiskt för Magnus att uppfylla det manlighetsideal som han anser att bägge sönerna inte heller infriar. Enligt min mening leder faderns förbittring över sina egna brister till att han istället projicerar dessa på sönerna.⁶⁰

Hur relationen mellan Sigrid och Magnus skildras belyser även Renander och hon påpekar bland annat att Sigrid i flera avseenden besitter en större kompetens än vad maken gör. Dessa kunskaper yttrar sig främst i att hon behärskar latin och dessutom kan hon läsa, skriva och räkna – vilka är kunskaper som hon har förvärvat under klostervistelsen.⁶¹ Den intellektuella begåvningen tas exempelvis i uttryck genom dialogen som förs mellan Sigrid och Magnus, där hon genom olika knep oftast lyckas övertala honom så att får sin vilja förverkligad. Renander menar på så vis att dialogen knappast förs mellan två likvärdiga personer, eftersom Sigrid tvingas anta rollen som en undergiven hustru. Detta tycks dock både vara ett medvetet

---

⁵⁷ Ibid. s. 235

⁵⁸ Guillou, *Vägen till Jerusalem*. s. 13

⁵⁹ Ibid. s. 13

⁶⁰ Se sid 19-20 under rubriken 4.2 för utförligare resonemang och exempel som styrker påståendet.

⁶¹ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 53

och strategiskt val av henne då "[...]hon aldrig agerar på ett sådant sätt att Magnus utåt sett förlorar anseende eller respekt."⁶²

Berättaren i romanen uttrycker en medvetenhet om denna situation även utifrån Magnus synvinkel: "Visst hade han genomskådat henne, visst förstod han hur hon gjorde för att få sin vilja fram i nästan varje sak. Någon gång hade han känt en kort vrede strömma genom lemmar och huvud vid tanken på att hans hustru uppträdde som om hon och inte han var herre på Arnäs."⁶³ Magnus vetskap om att det ständigt är Sigrids nyskapande idéer som bidrar vid uppbyggandet av Arnäs gör honom således förargad eftersom han upplever att sin maktställning är hotad. Emellertid uttrycker Magnus bitvis en enorm uppskattning över hennes företagsamhet vilket inte minst sker i inledningen av romanen efter att hon har skänkt sitt arvegods Varnhem till munkarna: "Jag har tänkt på allt du sade och du har rätt i allt. Om vi samlar alla våra krafter till Arnäs så blir vi rikare, hur skulle en handelsman kunna få en bättre och trognare hustru än du?"⁶⁴ Relationen mellan makarna blir följaktligen komplex genom att Magnus i vissa avseenden uppskattar hustruns nytänkande idéer, men han besväras samtidigt av vetskapen att Sigrid uppträder i den maktposition som enligt samhällets normer tillhör honom. Denna delvis besvärliga insikt för Magnus tycks dock endast han själv och Sigrid vara medvetna om och så måste det även förbli, i syfte att kunna uppvisa en otvetydighet inför omgivningen om vem som bestämmer på Arnäs.

4.4 Personkaraktäristik av Arn

Huvudkaraktären Arn tillbringar sina fem första levnadsår på familjegodset Arnäs innan han skickas till klostret Varnhem. Under denna relativt korta period spelar föräldrarnas värderingar en betydelsefull roll i Arns uppfostran, vilket förändras sedermera då munkarna övertar rollen som hans manliga förebilder. Till skillnad från sin far, interfolieras den kristna tron alltmer som ett väsentligt inslag i Arns världsbild under hela uppväxten. Detta försiggår dels under modern Sigrids inflytande under de fem första uppväxtåren och dels äger det rum under klostervistelsen genom munkarnas handledning. Ett belysande exempel på att Arns sinnelag till viss del påminner om moderns, är hans agerande i förhållandet till sin styvmor Erika Joarsdotter, efter återkomsten från Varnhem. Han tycks inte enbart ge uttryck för en oerhörd nyfikenhet kring det arbete hon utför på gården, utan han ger henne dessutom

---

⁶² Ibid. 56

⁶³ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 41

⁶⁴ Ibid. s. 17

praktiska råd. I likhet med sin mor i relationen till Magnus, verkar dock Arn vara mån om att konstruera dessa råd som att de framstår som Erikas egna: ”Han hade emellertid varit noga med att be Erika själv bestyra att alla lydde och hjälpte till, så att det verkade som om det var hon som husfru som fattade alla beslut.”⁶⁵ Ordet ”verkade” tyder således på att huvudkaraktären Arn både reflekterar och är medveten om sin egen betydelse.

En viss form av kulturkrock uppstår således på Arnäs efter Arns återkomst eftersom hans kristna föreställningsvärld där alla betraktas som likvärdiga, inte motsvarar hur verkligheten är beskaffad utanför klostermurarna. Renander belyser exempelvis detta genom sekvensen där huvudkaraktären försöker diskutera med trälarna Svarte och Kol om deras situation. Arn har svårt att begripa varför de fortfarande är trälarna eftersom flera andra trälarna har frigivits. Svarte förklarar för Arn att det är mer problematiskt för trälarna som endast utövar jakt att bli frigivna, vilket gäller både för Svarte och Kol. Till skillnad från de trälarna som brukar sin egen jord på Arnäs, som därmed kan vinna sin frihet mot arrende. Däremot blir inte diskussionen särdeles långvarig till följd av att Arns kristna världsuppfattning inte alls överensstämmer med trälarnas, vilket uttrycks genom en inre synvinkel hos huvudkaraktären: ”Själv ville han dock aldrig, och skulle aldrig kunna, äga en annan man som träl.”⁶⁶ Renander framhäver i detta avseende betydelsen av cisterciensermunkarnas människosyn under Arns klosteruppfostran, som skiljer sig markant från fadern Magnus syn på trälarna.⁶⁷ Händelsen där Magnus avrättar trälarna Skule som straff för att denne har förgripit sig på trälkvinnan Suom, får en signifikant betydelse för hur Arn uppfattar faderns syn på både trälarna och våld.⁶⁸ Innan Arn skickas till Varnhem under sitt femte levnadsår är nämligen fadern huvudpersonens manliga förebild vilket sedermera förändras när munkarna övertar denna roll.

Renander menar att huvudkaraktärens föreställningar om kärlek uttrycker ett sorts ideal för läsaren eftersom Arn framställs som hjälten i romanerna. Under sin tidiga ungdom förälskar sig Arn i den rödhåriga danskan Birgitte under munkarnas vistelse på Jylland. Allteftersom tränger flickan in i och figurerar både i Arns dag- och nattdrömmar vilket inte minst påverkar hans dagliga sysslor och efterhand uppdragas således svärmeriet av munkarna. Arn straffas för sitt beteende eftersom det knappast är förenligt med de löften en munk har avgett och straffet

---

⁶⁵ Ibid. s. 239

⁶⁶ I Guillou, *Vägen till Jerusalem*. s. 254

⁶⁷ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s.

66

⁶⁸ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 70.

avtjänas i isolering under två veckor med endast vatten och bröd. Utifrån sina bibelstudier kan huvudpersonen inte begripa det faktum att kärlek betraktas som en synd: ”Hur Arn än försökte använda sin kunskap om hur Guds ord skulle läsas och tolkas kunde han inte få kärlek till synd.”⁶⁹ Detta uttrycks inte minst genom samtalet som därefter förs med priorn Fader Henri, där denne försöker övertyga Arn om att ”Vårt höga kall, vårt arbete som Guds trognaste tjänare på jorden, har ett pris.”⁷⁰ Huvudpersonen tycks åtminstone delvis acceptera Fader Henris logiska argument.

När Arn som sjuttonåring tillfälligt lämnar Varnhem för att besöka föräldrahemmet Arnäs blir han ofrivilligt indragen i en konflikt där den nygifta Gunvor nyligen har flytt från sitt eget bröllop. Arn finner den flyende kvinnan med ett betydande bröllopsanhang i hämlarna och situationen leder till att dessa anklagar honom för brudrov. I denna uppståndelse blir Arn attackerad och tvingas döda två män i självförsvar, till Gunvors lycka eftersom hon älskar en annan man.⁷¹ Enligt min mening blir denna händelse således representativ för huvudkaraktärens uppfattning om kärlek, om än på ett slumpartat sätt, genom att han undsätter henne från att troligtvis gå en ödesdiger framtid till mötes. Innan sammandrabbningen äger rum ger Arn uttryck för sin kristna världsuppfattning genom en inre synvinkel: ”Att hans nästa var i svårighet kunde han tydligt se, men på vilket sätt skulle han kunna rädda henne?”⁷² Renander belyser dessutom denna händelse efter att den har ägt rum då Gunvor tillsammans med sin älskade Gunnar anländer till Varnhem för att tacka Arn. I denna sekvens reciterar huvudkaraktären Höga Visan 8:6-7 och Renander menar att han i detta avseende ger uttryck för tanken om kärleken som den största existerande kraften.⁷³

4.5 Personkaraktistik av Cecilia

Berättaren ger inte något större utrymme för en ingående personbeskrivning av Cecilia Algotsdotter i romanen, åtminstone inte utifrån en inre synvinkel. Däremot får läsaren ta del av denna personkaraktistik på ett mer tydligt sätt i uppföljaren *Tempelriddaren*, där ungefär hälften av romanens kapitel skildrar Arns levnadsöden i det heliga landet, medan den andra halvan återger Cecilias botgöring i klostret Gudhem. De tillfällen då Cecilia framträder i

---

⁶⁹ Ibid. s. 165

⁷⁰ Guillou, *Vägen till Jerusalem*, s. 168

⁷¹ Ibid. s. 198-201

⁷² Ibid. s. 197-198

⁷³ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 67

handlingen i *Vägen till Jerusalem* äger oftast rum i samband med att huvudkaraktären träffar henne vilket medför att relationen mellan dessa främst är i fokus. Såväl hennes roll och som hennes ageranden för händelseförloppet är emellertid av betydande vikt för handlingen eftersom hon till exempel meddelar sin syster Katarina att hon är gravid, vilket som bekant, resulterar i förödande följder för både Arn och Cecilia.

4.6 Relationen Arn - Cecilia

Den förälskelse som omedelbart uppstår i Arns medvetande när han träffar Cecilia vid en körsång i Husaby kyrka liknar berättaren med kärleken han upplevde till Birgitte: ”Det var som om han sett Birgitte vid Limfjorden på nytt fast nu som vuxen kvinna,[...]”⁷⁴ Den rödhåriga Cecilias utseende tycks dessutom påminna Arn i mer än ett avseende om barndomsförälskelsen. I detta textstycke får läsaren således möjlighet att ta del av Arns tankar men berättaren tränger även delvis in i Cecilias medvetande: ”Hon visste dock inte vem han var, ty prästen hade inte sagt något om att han beställt in en extra sångare[...]”⁷⁵ Redan efter att de har presenterat sig för varandra upplever de en känsla av att kärleken mellan dem är av Gud förutbestämd vilket således tydligt gestaltar både Arns och Cecilias innerliga kristna tro: “[...]ty båda förstod de nu att det verkligen var Herren som fört dem samman,[...]”⁷⁶

Huvudkaraktärens drömbild av hur en kristen parrelation ser ut uttrycks redan i samband med att Arn undsätter Gunvor från att bli bortgift mot sin vilja. Arn har således möjliggjort det för Gunvor att kunna gifta sig med sin älskade Gunnar, vilket medför att Arns handlingar blir representativa för kärlekens sprängkraft. Renander påpekar även detta och hon menar att Arns innerliga kristna tro är en förutsättning för att kärleken ska kunna övervinna alla förhinder.⁷⁷ Enligt min mening är det utifrån Arns kristna världsuppfattning inte helt osannolikt att händelsen där han räddade Gunvor från att bli bortgift var förutbestämd av Gud. Även om Arns påträffande av den flyende bruden också kan uppfattas som en slump utifrån läsarens perspektiv. Renander resonerar även kring gestaltandet av den romantiska kärleken, och hon fastslår genom sin närläsning att denna föreställning knappast är hävdvunnen bland de män som skildras i romanen. Hon menar dessutom att den gängse föreställningen snarare är den

---

⁷⁴ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 301

⁷⁵ Ibid. s. 301

⁷⁶ Ibid. s. 303

⁷⁷ Renander, *Förförande fiktion eller historieförmedling? Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*, s. 68

motsatta, således att ett äktenskap bör ingås utifrån vad den egna ätten anser är lämpligt för att kunna befästa freden.⁷⁸

Varken Arn eller Cecilia tycks visa någon större förståelse eller intresse för de olika maktpolitiska intressen som kan innebära att ett äktenskap mellan dem inte kan ingås. Båda är följaktligen upptagna av kärlekens berusning och de är även övertygade om att de får varandra eftersom de föreställer sig att Gud bistår dem. Att den egna ättens åsikt kring vad de förefaller vara lämpligt gestaltas tydligt när Magnus och Eskil resonerar om vilka för- och nackdelar som finns med att Arn ingår äktenskap med Cecilia. I diskussionen tar både Eskil och Magnus exempelvis hänsyn till faktorer om vilka eventuella landvinningar som kan inbringas vid ett äktenskap, men de spekulerar även i vilka svårigheter som kan uppstå om en ny kung tar makten. Utifrån deras synsätt måste således hänsyn tas till både maktpolitiska och territoriella intressen för att kunna besluta om äktenskap. Arns och Cecilias starka tilltro till sin kärlek gör att de inte förmår sig att ta hänsyn till dessa omständigheter. Hon uttrycker dock en starkare verklighetsuppfattning kring de särskilda intressen som kan leda till att kärleken förblir ouppnåelig: ”För vår kärlek har svåra prov och höga hinder framför sig, som du väl ändå vet?”⁷⁹ Arn, vars förvisning om att kärleken är den största kraften, vägrar hörsamma Cecilias oro och hänvisar till Gud: ”Med Guds hjälp skall ingenting stå i vägen för oss nu”.⁸⁰

Även efter det att Arn och Cecilia fått besked om att de har syndat, vilket följaktligen innebär att de måste avtjäna en lång botgöringsperiod är huvudkaraktären genom sin tro övertygad om att de kommer återförenas: ”När de skildes åt utanför Gudhems murar svor han inför Gud att han skulle komma åter en dag och hämta ut henne, han svor på sitt svärd för att göra henne än mer övertygad, vilket hon bara fann barnsligt.”⁸¹ Den kristna tron har således en enorm betydelse i Arns föreställningsvärld på så vis att den kan övervinna alla hinder för att han ska kunna uppnå kärleken. Möjligtvis präglar dessutom tilltron till den kristna tron mer Arns världsuppfattning än vad den gör i Cecilias eftersom hon i vissa avseenden uttrycker en mer verklighetsförankrad världsuppfattning.

---

⁷⁸ Ibid. s. 68-69

⁷⁹ Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 322

⁸⁰ Ibid. s. 322

⁸¹ Ibid. s. 349

5 Sammanfattande slutsatser av undersökningen

Renanders karakterisering av Sigrids roll som en kvinnlig banbrytare stämmer väl överens med min tolkning. Sigrid representerar följaktligen värderingar som är oförenliga med 1100-talets patriarkaliska synsätt genom att hon exempelvis obönhörligen utmanar makens föreställningar om vilka förändringar som bör genomföras vid renoveringen av Arnäs. Relationen mellan makarna blir i mer än ett avseende komplicerad eftersom Magnus dels hyser stor aktning för hustruns åsikter och beslut, och dels uttrycker en frustration över att hon ständigt lyckas driva igenom sin vilja. Emellertid realiserar hon ofta sina nydanande idéer på så vis att hon genom övertalning av maken får honom att representera dessa beslut. Därmed riskerar visserligen inte Magnus att förlora sitt betydelsefulla anseende som husbonde på Arnäs, men hans vetskap om att det i själva verket är Sigrid som oftast driver sin vilja igenom grämer honom.

Enligt min mening finns det således två krafter som framförallt Magnus försöker förena i sin relation till Sigrid. Å ena sidan uttrycker den religiösa Sigrid en stark genomdrivande vilja som Magnus i vissa avseenden visar uppskattning för vilket exempelvis gestaltas i första kapitlet, när hon övertalat honom om att de bör samla sina krafter på Arnäs.⁸² Å andra sidan finns det ett behov hos honom att uppfylla omgivningens relationsideal som består i att det är maken som bestämmer. Emellertid uttrycker inte någon av de övriga karaktärerna i romanen någon vetskap om att Sigrid ofta förverkligar sina idéer, efter att hon fått dessa idéer att framstå som Magnus egna. I detta avseende blir förhållandet mellan makarna åter komplicerat på så vis att han är medveten om både hennes driftighet och goda övertalningsförmåga, men han demonstrerar aldrig för Sigrid att han inte är helt bekväm med detta. Utifrån Magnus synsätt kan det bero på att han exempelvis mottager beröm för sitt tillvägagångssätt vid byggandet av Arnäs när den blivande kungen Erik Jedvardsson besöker gården. Den blivande kungen äger således i denna sekvens ingen vetskap om att det är Sigrid som bidragit med de nya byggmetoderna: ”Magnus blev genast på bättre humör när han nu kunde börja berätta hur han tänkt vid byggandet, fast han inom sig visste att det var Sigrid som övertalat honom till allt det nya.”⁸³

Arns världsåskådning präglas till stor del av den kristna tron som dessutom utgör en grund för hans romantiska syn på kärlek. Han blir bestraffad vid två tillfällen för sina förälskelser, vilket

---

⁸² Guillou, *Vägen till Jerusalem* s. 17

⁸³ *Ibid.* s. 48

dels äger rum under den tidiga ungdomen när han förälskar sig i en dansk flicka och dels när han utanför klostermurarna träffar Cecilia Algotsdotter. Arns kärlek till Birgitte är följaktligen oförenlig med de återhållsamma krav som ställs på en munk och den passionerade kärlek som uppstår mellan honom och Cecilia är i vissa avseenden oförenlig med samhällets konventioner. För hans vidkommande är det således oväsentligt om deras giftermål blir gynnsamt eller inte för de inblandade familjerna vilket det emellertid inte är vare sig för Cecilias far Algot eller för Magnus. Efter att diverse maktpolitiska förvecklingar har ägt rum får dock kärleksparet tillåtelse att ingå äktenskap. Efter att det uppdagats att Arn har tillbringat en natt med Cecilias syster Katarina och att den förstnämnda systemen dessutom blivit gravid, måste följaktligen kyrkan bestraffa kärleksparet för det syndfulla beteendet.

Om Sigrid betecknas som en kvinnlig pionjär fyller även hennes son Arn i vissa avseenden en liknande banbrytande funktion. I Sigrids frånfälle och i samband med Arns återkomst till hemgården gestaltar han följaktligen flera av de egenskaper som utmärkte henne. Vad Sigrid och Arn främst har gemensamt är den starka kristna tro som de båda har förvärvat i kloster och denna tro präglar såväl deras tankesätt som handlingar. Emellertid figurerar inte båda dessa religiösa karaktärer samtidigt eftersom Sigrid avlider innan Arn har tagits upp som oblat i klostret Varnhem. Följaktligen övertar Arn moderns roll som en slags banbrytare för nya värderingar efter uppväxten i klostret, vilket exempelvis gestaltar sig genom hans syn på trälar.

5.1 Litteraturdidaktisk reflektion

Enligt min mening vore det knappast framgångsrikt att placera *Vägen till Jerusalem* i händerna på högstadie- eller gymnasieelever som inte äger någon förförståelse om vare sig svensk 1100-talshistoria eller korstågsten. Om en klassläsning av romanen ska kunna äga rum bör således en samverkan mellan främst historieämnet och svenskämnet upprättas. Barbro och Bo Wingård belyser förförståelsens betydelse vid en klassläsning av en roman och de menar att lärarens berättande fyller en betydelsefull funktion i detta avseende. De menar att eleverna vid läsningen av en romans inledande kapitel måste uppleva innehållet som någorlunda välbekant, vilket innebär att de i sitt inre har konstruerat en viss föreställning om miljön och karaktärerna. I detta avseende betonar de vikten av att eleverna tar sig över ”initialtröskeln” i en roman, alltså att de på kort tid både har hunnit tillägna sig och utvecklat ett intresse för handlingen. De påpekar exempelvis att läraren har möjlighet att muntligt

gestalta romanens yttre betingelser för eleverna, innan läsningen påbörjas.⁸⁴ Enligt min mening kan en läsning av *Vägen till Jerusalem* lämpligast äga rum i samband med att eleverna blir undervisade inom historieämnet, om exempelvis korstågstiden.

Ovanstående resonemang förutsätter att samtliga elever i en klass läser denna roman vilket medför både för- och nackdelar. Lars Norström belyser även den gemensamma läsningens funktion i svenskundervisningen och han menar att syftet med metoden främst är att förena eleverna kring en text, vilket han benämner som en ”gemensam referensram”. Han menar vidare att den gemensamma läsningen kan leda vidare till efterföljande samtal mellan eleverna, där exempelvis de fiktiva orättvisor som skildras i romanen belyses. Samtalen om orättvisorna kan även få betydelsen att de gestaltar för eleverna om det eventuellt förekommer mobbning inom klassen. Resonemanget baseras på att det åtminstone inledningsvis kan underlätta att samtala om fiktiva bekymmer i en text, än att samtala om sina egna. En nackdel med den gemensamma läsningen är att eleverna inte själva har valt romanen de ska läsa. Vissa elever uttrycker ett missnöje och vill följaktligen välja roman själva, medan andra elever är nöjda med att ha fått en roman tilldelad att läsa. I detta avseende menar Norström att texten som väljes för den gemensamma läsningen måste vara engagerande och att eleverna till viss del identifierar sig med både karaktärerna och miljön.⁸⁵ Enligt min mening är elevernas förförståelse av betydande vikt i detta läge, för hur läsningen blir. Den gemensamma läsningen kan alltså medföra att eleverna arbetar med samma arbetsuppgifter samtidigt, vilket går i stick i stäv mot ett individualiserat arbetssätt. Norström framhäver detta som en nackdel men att det även kan bidra till att gruppkänslan bland eleverna stärks.

Enligt Hellstrand är den historiska fiktionslitteraturen i flera avseenden en av de mest omtyckta genrerna hos eleverna vilket han dock inte redogör för mer ingående.⁸⁶ Eftersom Guillous roman rimligtvis anses tillhöra denna genre kan en läsning av romanen väcka ett intresse hos de elever som uttrycker ett ointresse för romaner utan historiska förtecken. Renander menar dessutom att romansviten om Arn har resulterat i ett enormt intresse hos barn och ungdomar i skolorna, för vad i romanserien som består av såväl fiktiva som icke-fiktiva element.⁸⁷ Utifrån detta resonemang kan läraren exempelvis ge eleverna möjlighet att både studera och urskilja vilka av romanens beståndsdelar som utgörs av fiktion. Detta kan således

---

⁸⁴ Barbro & Bo Wingård, *Lässtimulans i skolans vardag*, s. 42-43

⁸⁵ Norström, *Svenskämnets röda tråd*, s. 26-27

⁸⁶ Hellstrand, *Den historiska berättelsen i undervisningen del 2*, s. 8

⁸⁷ Karlsson, Ulvros & Zander, *Historieforskning på vägar* s. 142-143

leda till att ett intresse utvecklas såväl för läsningen av romanen som för den miljö och tid som skildras.

Undersökningens syfte, att såväl studera på vilket sätt två manliga och två kvinnliga karaktärer framställs som att undersöka hur relationen mellan dessa gestaltas för läsaren, kan vara ett redskap att använda sig av tillsammans med eleverna vid en gemensam läsning. Hellstrand menar exempelvis utifrån sin studie att historisk fiktionslitteratur som framställer händelser utifrån ett kvinnligt perspektiv kan vara gynnsamt att använda sig i en klass framförallt för flickor, eftersom kvinnliga huvudkaraktärer inte tycks vara särskilt vanligt förekommande inom sådan litteratur. Vidare menar han att dessutom pojkar tenderar att vilja välja att läsa historisk fiktionslitteratur som framställs ur ett kvinnligt perspektiv. Hellstrand framhäver dock vikten av att sådan litteratur behandlas i undervisningen, utifrån elevernas egna initiativ.⁸⁸ Utifrån detta resonemang är det följaktligen inte helt oproblematiskt att läsa sådan historisk fiktionslitteratur gemensamt i en klass.

---

⁸⁸ Hellstrand, *Den historiska berättelsen i undervisningen del 2*, s. 50

Källförteckning

Primärkälla:

Guillou, Jan (1998). *Vägen till Jerusalem*, ScandBook, Falun 2002

Sekundärlitteratur:

Berggren, Lars & Karlsson, Klas-Göran (red.) (2006). "Historia som film i undervisningen" hämtad från: *Forskningsperspektiv på bruk och förmedling av historia* s. 27-31

Berseth Nilsen, Kaj m.fl. (1998). *Att möta texten – Litteraturteori och textanalys ur fyra perspektiv*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-61801-8

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-01280-2

Hellstrand, Åke (1999). *Den historiska berättelsen, del 2*. Stockholm: Dialogos förlag ISBN: 91-7504-152-9

Heith, Anne (2006). *Texter – medier – kontexter*. Studentlitteratur ISBN: 978-91-44-04515-3

Holmberg, Claes-Göran & Ohlsson, Anders (1999). *Epikanalys – En introduktion*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-0804-X

Karlsson, Klas-Göran m.fl. (red.) (2006). "Finns Arn – Jan Guillous historiska romanserie i svensk historiekultur 1998-2005" ur *Historieforskning på nya vägar*, s. 135-148. Lund: Nordic academic press Lund. ISBN: 91-89116-82-8

Karlsson, Klas-Göran & Zander, Ulf (red.) (2004). "Historiedidaktikens manifestationer" hämtad från *Historien är nu – En introduktion till historiedidaktiken*, s. 69-85 Lund: Studentlitteratur. ISBN: 91-44-03417-2

Lindqvist, Thomas (1995). *Plundring, skatter och den feodala statens framväxt – organisatoriska tendenser i Sverige under övergången från vikingatid till tidig medeltid*. Swedish science press ISBN: 91-506-0689-1

Naucmér, Cecilia (2009) *Porträttet Guillou*. Hämtad från: Språktidningen (2009:1)

Norström, Lars (1995). *Svenskämnets röda tråd – Med skönlitteratur och engagemanget i samtal och skrivundervisning*. Solna: Ekelunds förlag AB. ISBN: 91-7724-623-3

Renander, Carina (2007) *Förförande fiktion eller historieförmedling? – Arn-serien, historiemedvetande och historiedidaktik*. Malmö högskola: Skrifter med historiska perspektiv, volym 4. ISBN: 91-7104-038-1

Wingård, Barbro & Bo (1994) *Lässtimulans i skolans vardag*. Solna: Ekelunds förlag AB. ISBN: 91-7724-598-9

Öhman, Anders (2002) *Populärlitteraturen – de populära genrernas estetik och historia*. Lund: Studentlitteratur ISBN: 91-44-01-589-5

Internetkällor:

Nyhetsartikel: *Färre än väntat har sett nya Arn-filmen*. Hämtat från:

<http://www.popularhistoria.se/o.o.i.s?id=45&vid=1139> Publicerat 17 september 2008.

Hämtat: 5 maj 2009

Englund, Peter (2005) Romanrecension: *Medeltidens oskuld och barbari - Jan Guillou i medeltiden*. Hämtat från: <http://www.peterenglund.com/textarkiv/guillou.htm>. Hämtat: 5 maj 2009

Littberger, Inger & Wallinder, Torbjörn. (2009). *Jan Guillou*. Hämtat från:

http://www.ne.se/lang/jan-guillou?i_whole_article=true Hämtat: 27 april